

ANALIZA ISTRAŽIVANJA

MEĐUETNIČKA SARADNJA MLADIH NA KOSOVU

IZAZOVI, PERSPEKTIVE I PREPORUKE ZA
UNAPREĐENJE

Projekat: Obezbeđivanje međuetničke saradnje među mladima na Kosovu

Analiza istraživanja: Međuetnička saradnja mladih na Kosovu – izazovi, perspektive i preporuke za unapređenje

Autor: Centar za zastupanje demokratke kulture ACDC

Partnerska organizacija: REC - Reconciliation Empowering Communities

Disklejmmer:

Ovaj projekat finansira se uz doprinos Ministarstva spoljnih poslova i međunarodne saradnje Republike Italije. Sadržaj ovog dokumenta predstavlja stavove autora i ni na koji način ne predstavlja stav Ministarstva spoljnih poslova i međunarodne saradnje.

Sadržaj

O PROJEKTU	4
PRAVNI OKVIR.....	5
UVOD	6
METODOLOGIJA.....	8
DIZAJN KVALITATIVNOG ISTRAŽIVANJA.....	8
DEMOGRAFIJA	9
SAŽETAK ISTRAŽIVANJA – PERCEPCIJA KLJUČNIH PROBLEMA.....	11
ZAKLJUČAK.....	30
PREPORUKE.....	31

O PROJEKTU

Projekat "Obezbeđivanje međuetničke saradnje među mladima na Kosovu" predstavlja sveobuhvatnu strategiju koja ima za cilj da prevaziđe etničke podele i stvori platformu za inkluzivnost i razumevanje među mladim pripadnicima različitih etničkih grupa na Kosovu. Kroz raznolike aktivnosti i programe, ovaj projekat teži da osnaži mlade generacije, omogući razmenu ideja i perspektiva, te izgradi čvrste osnove za budućnost koja će biti zasnovana na međusobnom poštovanju i saradnji.

Središnji cilj projekta jeste podsticanje dijaloga, izgradnja poverenja i promocija međuetničke solidarnosti. Razumevanje da saradnja između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba, posebno u regionu severnog Kosova, predstavlja ključni korak ka podršci procesu pomirenja i izgradnji poverenja među podeljenim zajednicama, osnovna je premisa ovog projekta.

Važno je naglasiti da kosovski Albanci i kosovski Srbi pohađaju različite obrazovne sisteme, što dodatno otežava uspostavljanje saradnje. Stoga, projekat teži da izgradi mostove između ove dve zajednice, omogućavajući razmenu znanja, iskustava i mogućnosti za razvoj, posebno za kosovske Srbe koji često imaju manje prilika za praktično obrazovanje i studijske programe u inostranstvu.

Ova inicijativa ima dugoročni cilj stvaranja tolerantnog društva na Kosovu, doprinoseći tako izgradnji trajnog mira i stabilnosti. Saradnja među mladima različitih etničkih grupa ne samo da će razbiti predrasude i stereotipe, već će i stvoriti osnovu za dugoročne, održive odnose među različitim zajednicama, čime će se otvoriti put ka harmoničnijem i prosperitetnijem Kosovu.

PRAVNI OKVIR

Analiza stanja mladih na Kosovu zasniva se na temeljima postavljenim u "Državnoj strategiji za mlade 2024-2032" Ministarstva za Kulturu, Omladinu i Sport, koji predstavljaju najrelevantniji pravni osnov za ovu temu. Ova strategija pruža okvir za razumevanje ključnih izazova i perspektiva mladih na Kosovu.¹

Obrazovanje, kao jedan od ključnih prioriteta ove strategije, istražuje se kroz prizmu kvaliteta obrazovnog sistema i pristupa obrazovanju za mlade iz marginalizovanih grupa. Podaci o rezultatima PISA testova, kao i analiza pristupa obrazovanju, naglašavaju potrebu za unapređenjem obrazovnih politika i praksi kako bi se osiguralo kvalitetno obrazovanje za sve mlade na Kosovu.

Kada je reč o ekonomskim perspektivama mladih, strategija postavlja ciljeve za smanjenje stope nezaposlenosti i poboljšanje pristupa bankovnim uslugama. Analiza tržišta rada ukazuje na potrebu za podrškom mladima u sticanju radnog iskustva i pristupu formalnim zaposlenjima kako bi se ojačala ekonomska sigurnost mladih generacija.

U oblasti političkog angažovanja, strategija promoviše učešće mladih u političkom životu Kosova. Međutim, nedostatak poverenja u političke institucije i nizak nivo aktivizma među mladima predstavljaju izazove koji zahtevaju dalje istraživanje i intervencije kako bi se podstaklo veće političko angažovanje mladih.

Zdravstveni izazovi mladih, kao što su pušenje, konzumiranje alkohola i mentalne poremećaje, takođe su u fokusu strategije. Potrebno je usmeriti resurse na edukaciju o zdravlju mladih, posebno o reproduktivnom zdravlju, kako bi se unapredilo njihovo blagostanje i prevencija zdravstvenih problema.

Na planu bezbednosti, strategija prepoznaje važnost stvaranja sigurnog okruženja za mlade. Mere za sprečavanje nasilja u školama, pristup oružju i unapređenje sajber bezbednosti ključni su elementi strategije koji imaju za cilj zaštitu mladih od različitih oblika nasilja i pretnji.

Ukratko, analiza stanja mladih na Kosovu, s naglaskom na "Državnu strategiju za mlade 2024-2032" Ministarstva za Kulturu, Omladinu i Sport, osvetljava ključne izazove i perspektive mladih generacija na Kosovu. Ova strategija pruža osnovu za dalje

¹ https://www.mkrs-ks.org/repository/docs/STRATEGJIA_SHTETERORE_PER_RINI_2024-2032_SRB.pdf

razumevanje i intervencije u cilju poboljšanja života mladih i stvaranja održive budućnosti za celokupno društvo.

UVOD

Stišavanje etničkih strasti i uspostavljanje stabilne političke sigurnosti na zapadnom Balkanu i u širem regionu zahteva duboko razumevanje kako institucionalnih veza, tako i međusobnih odnosa među građanima. Nedavne političke i društvene promene u regionu izazvale su različite individualne i kolektivne emocije, koje su postale opterećenje za povezivanje ljudi. Rovitost društvenih veza među balkanskim narodima predstavlja izazov regionalnoj bezbednosti, dok je jačanje tih veza ključno za postizanje stabilnosti.

Kosovski "Gordijev čvor" je presečen, ali ne i raspetljan, što otežava obnavljanje i uspostavljanje društvenih veza između pripadnika albanske i srpske zajednice. Posebno se ističu latentne i otvorene etničke netrpeljivosti između Albanaca i Srba. Situacija na Kosovu predstavlja složen problem, jer dok za Albance "pitanje" Kosova predstavlja izraz nacionalnog oslobođenja, za većinu srpskog stanovništva to je kidanje veza sa teritorijom koja je istorijski, etnički i simbolički važna za nacionalni identitet. Sukob između istorijskog i etničkog principa na Kosovu, kao i nedostatak političkog rešenja koje bi zadovoljilo sve nacionalne interese, doprinose nedostatku zajedničkih vrednosti među sadašnjim generacijama.

Savremene prilike ne podržavaju intenzivniju građansku saradnju, jer postoje različite percepcije o teritorijalno-političkom uređenju i statusu Kosova. S tim u vezi, Kosovo se suočava sa izazovima koji posebno pogađaju mlade, uključujući visoku stopu nezaposlenosti, nedostatak pristupa kvalitetnom obrazovanju, ograničene mogućnosti za učešće u društvenom i političkom životu, kao i nedostatak adekvatnih usluga podrške. Dodatni pritisak na mlade predstavlja pandemija COVID-19, koja je dodatno pogoršala ekonomsku situaciju i tržište rada na Kosovu.²

Izveštaji Svetske banke, Evropske komisije i OECD-a ističu visoke stope nezaposlenosti mladih na Kosovu, kao i izazove sa kojima se suočava obrazovni sistem u zemlji. Nedostatak koraka koje su preduzele kosovske institucije za rešavanje ovih problema dodatno produbljuje nezadovoljstvo i frustraciju među mladima.

Pored toga, emigracija mladih zbog nedostatka perspektive u zemlji dodatno doprinosi smanjenju radne snage i potencijalnom gubitku talenta. Duboko ukorenjene

² https://kosovoteam.un.org/sites/default/files/2021-05/YouthChallengesandPerspectivesinKosovoSRB_5.pdf

predrasude i nedostatak zajedničkog jezika između mladih kosovskih Albanaca i Srba dodatno otežavaju izgradnju međuetničkih odnosa i saradnju.

Istraživanja među mladima na Kosovu pokazuju izraženu distancu i neprihvatanje, što je rezultat događaja iz prošlosti, nedostatka informacija o kulturnim i socijalnim vrednostima zajednica, kao i uticaja patrijarhalnog i konzervativnog okruženja. Visok stepen odbijanja jednih od drugih dodatno komplikuje procese integracije i stvaranja stabilnih međuetničkih odnosa.

Osim toga, kontroverze u vezi sa pojmom integracije nisu strane ni oblasti kulture i umetničkog stvaralaštva. Pitanje integracije i zajedništva podložno je različitim tumačenjima i političkim konstrukcijama, a negativna percepcija integracije može imati ozbiljne posledice na međuetničke odnose i stabilnost regiona.

Važno je istaći da kultura obuhvata ne samo institucionalne aspekte, već i procese socijalizacije ličnosti, koji su ključni za razumevanje međuetničkih odnosa. Stoga je neophodan sveobuhvatan pristup koji uključuje obrazovanje, medije i društvene interakcije kako bi se promovisalo razumevanje i saradnja među mladima u multietničkim sredinama poput

METODOLOGIJA

Ovo istraživanje mešovitih metoda zasnovano je na reprezentativnom istraživanju sprovedenom na Kosovu sa ukupno 506 ispitanika starosti između 18 i 45+ godina, u kombinaciji sa kvalitativnim podacima dobijenim iz četiri fokus grupe sa ukupno 80 učesnika i osam individualnih intervjuja. Za anketu, uzorak je obuhvatio 58% žena i 42% muškaraca. Takođe, i ispitanici iz ankete i učesnici fokus grupa su predstavljali dva regiona Kosova, odnosno Južni i Severni. Merni instrument je dizajniran u formi upitnika koji se sastojao od 22 pitanja. Poststratifikacija: Godine, nacionalnost, nivo obrazovanja i pol. Važno je istaći da, s obzirom na činjenicu da ne postoje zvanični statistički podaci o demografskoj strukturi ciljane populacije, tj. srpskog stanovništva na Kosovu, samo uslovno možemo govoriti o reprezentativnosti uzorka.

DIZAJN KVALITATIVNOG ISTRAŽIVANJA

Fokus grupe

- Vreme: Istraživanje je sprovedeno od januara 2024. do marta 2024.
- Instrument istraživanja: Vodič za razgovor od 10 tematskih celina.
- Broj fokus grupa: 4 grupe
- Ukupan broj učesnika: 80 (osamdeset).

Kriterijum za izbor učesnika: varijable pol, godine, mesto stanovanja, nivo obrazovanja, zanimanje.

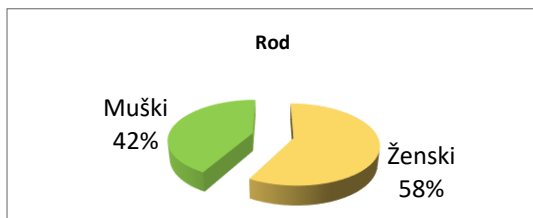
- 100% srednje ili više obrazovanje,
- 52,5% ženskog pola učesnika
- 47,5% muškog pola učesnika
- 18+ starosne dobi

Intervjui

- Vreme: Istraživanje je sprovedeno od januara 2024. do marta 2024.
- Instrument istraživanja: Vodič za razgovor od 10 oblasti.
- Ukupan broj intervjuisanih: 6 intervjuisanih.
- Kriterijum za izbor sagovornika: stanovnici Severne i Južne Mitrovice u dobi između 18 i 45+ godina.

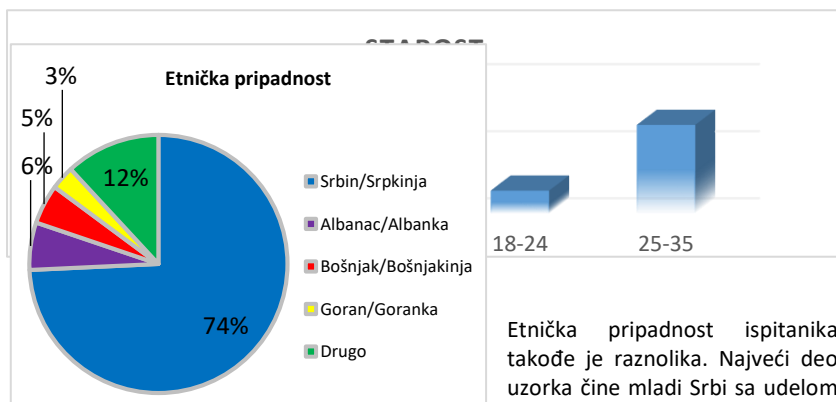

DEMOGRAFIJA

Analiza demografskih podataka ukazuje na značajno učešće mladih u istraživanju s fokusom na mlade žene. Žene čine većinu ispitanika sa 58%, dok muškarci čine preostalih 42%.

Kada je reč o starosnoj strukturi, primećeno je da su mladi ljudi između 25 i 34 godina zastupljeni u većem procentu, što čini 66% ukupnog uzorka. Nešto manje zastupljeni jesu mladi između 18 i 24 godina, čineći 17% populacije, dok pojedinci između 35 i 44 godina čine 11% ukupnog uzorka.

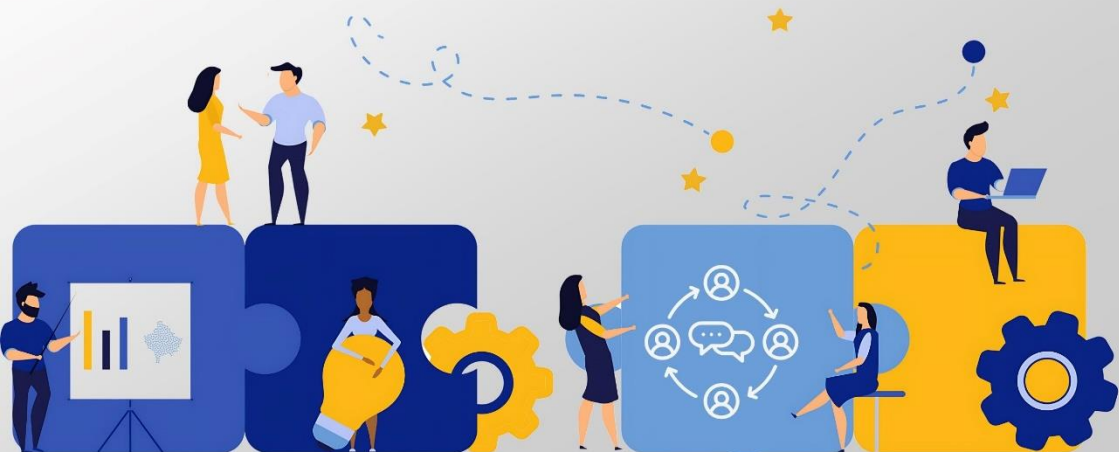

Etnička pripadnost ispitanika takođe je raznolika. Najveći deo uzorka čine mladi Srbi sa udelom od 74%, dok su Bošnjaci, Albanci,

Goranci takođe zastupljeni, sa procentima od 5%, 6% i 3% redom. Ovi podaci o etničkoj raznolikosti naglašavaju potrebu za razumevanjem specifičnih potreba i izazova sa kojima se suočavaju mladi iz različitih zajednica.

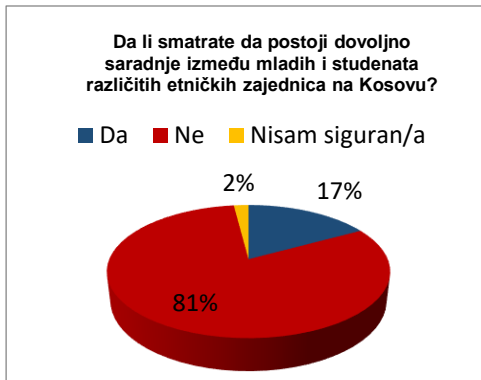

SAŽETAK ISTRAŽIVANJA: PERCEPCIJA KLJUČNIH PROBLEMA

SAŽETAK ISTRAŽIVANJA – PERCEPCIJA KLJUČNIH PROBLEMA

Na samom početku sprovođenja kvalitativnog ali i kvantitativnog dela istraživanja, osvrnuli smo se na međusobnu saradnju i inicijative među mladima i studentima različitih etničkih zajednica na Kosovu. Na osnovu rezultata istraživanja, koji pokazuju da većina mladih na Kosovu smatra da postoji nedovoljna saradnja između mladih i studenata različitih zajednica, možemo zaključiti da

postoji duboko ukorenjen nedostatak međuetničke interakcije. Činjenica da čak 81% ispitanika ne smatra da postoji dovoljno saradnje ukazuje na ozbiljan problem segregacije i nedostatka poverenja među mladima različitih etničkih grupa.

Izjave ispitanika kvalitativnog dela istraživanja takođe naglašavaju da su predrasude i događaji iz prošlosti i dalje prisutni kao prepreka saradnji mladih. Ovo pokazuje da su duboki etnički jaz i nepoverenje među mladima još uvek dominantni faktori koji sprečavaju izgradnju održive i inkluzivne zajednice. Takođe, izražena je ambivalentnost mladih prema aktivnom učešću u građanskom i političkom životu, što dodatno otežava procese saradnje i promene. Kako bi se prevazišli trenutni izazovi i podstakla saradnja među mladima, ključno je raditi na jačanju međuetničkog poverenja, smanjenju predrasuda i izgradnji sveobuhvatnog društvenog okruženja. Ovo može uključivati programe edukacije, interaktivnih radionica i zajedničkih projekata koji promoviraju međuetničko razumevanje, toleranciju i poštovanje ljudskih prava.

Takođe je važno raditi na stvaranju mogućnosti za vertikalnu socijalnu mobilnost mladih, kako bi im se omogućilo da utiču na promene na osnovu pozicija koje zauzimaju u društvu. Ovo bi moglo podrazumevati pružanje podrške mladima u sticanju veština, obrazovanja i pristupa resursima koji im omogućavaju aktivno učešće u društvenom, ekonomskom i političkom životu.

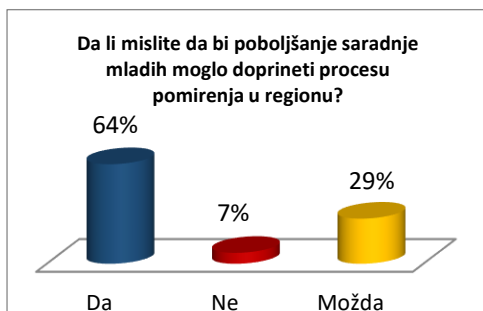
Kroz ove mere i programe, moguće je postepeno prevazilaženje prepreka saradnje između mladih i studenata različitih etničkih zajednica na Kosovu, stvarajući osnovu za održivu budućnost zasnovanu na razumevanju i saradnji.

Prema rezultatima istraživanja, mladi identifikuju političku osetljivost kao glavnu prepreku saradnji među mladima (čak 72% ispitanika). Ova prepreka ukazuje na duboko ukorenjene političke tenzije i sukobe koji oblikuju društveno okruženje i često sprečavaju otvoren dijalog i saradnju između mladih

različitih etničkih zajednica.

Nedostatak političke volje i sveobuhvatnog pristupa normalizaciji odnosa između Beograda i Prištine, kao i odsustvo konkretnih koraka ka međusobnom priznavanju diploma, takođe se percipira kao ozbiljna prepreka saradnji (oko 17% ispitanika). Ovo naglašava važnost političkog angažmana i podrške kako bi se stvorilo povoljno okruženje za međuetničku saradnju. Takođe, nedovoljno uključivanje akademske zajednice u programe pomirenja i analizu spornih sadržaja udžbenika dodatno otežava saradnju mladih. Ova prepreka ukazuje na potrebu za većim angažmanom i podrškom naučnicima i istraživačima kako bi se izgradila ujedinjavajuća obrazovna sredina i prevazišle predrasude koje proizilaze iz obrazovnih sistema.

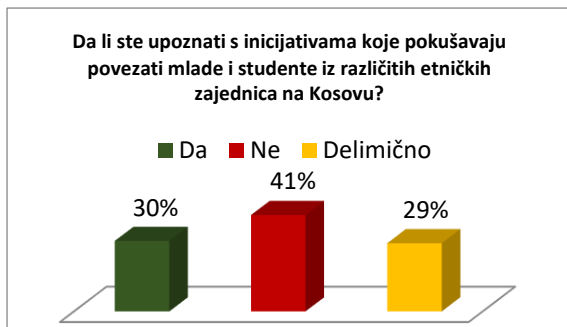
U celini, prepreke saradnji među mladima uključuju političke tenzije, nedostatak političke volje, nedovoljno uključivanje akademske zajednice u proces pomirenja, kao i nedostatak međusobnog priznavanja diploma i podrške za međuetničku saradnju. Prevazilaženje ovih prepreka zahteva sveobuhvatan pristup

koji uključuje angažman političkih lidera, akademika i mladih u izgradnji pristupačnijeg i otvorenijeg društva zasnovanog na međusobnom poštovanju i razumevanju.

Učesnici istraživanja izražavaju uverenje da bi unapređenje saradnje među mladima imalo pozitivan uticaj na proces pomirenja u regionu. Ovo uverenje proističe iz prepoznavanja značaja zajedničkog razumevanja prošlosti i izgradnje celovite, objektivne percepcije istorijskih događaja. Trenutni modeli obrazovanja često ne uspevaju da adekvatno obrade kontroverzne istorijske teme i promovišu parcijalne istine, što može doprineti očuvanju predrasuda i animoziteta među mladima.

Kroz unapređenje saradnje među mladima, otvara se prostor za razmenu različitih perspektiva i iskustava, čime se može doprineti stvaranju sveobuhvatnog društvenog okruženja. Ovaj proces podrazumeva prihvatanje subjektivnosti istine i razumevanje da svaki pojedinac ima svoju verziju događaja. Kroz dijalog i međusobno uvažavanje, mladi mogu prevazići predrasude i izgraditi poverenje među sobom, što predstavlja ključne korake ka pomirenju u regionu.

Nadalje, poboljšanje saradnje među mladima može doprineti jačanju civilnog društva i promovisanju demokratskih vrednosti. Mladi koji su aktivno uključeni u različite inicijative saradnje mogu postati nosioci pozitivnih društvenih promena, te podržavati izgradnju pravednog društva. Stoga, ulaganje u programe koji podstiču saradnju i razumevanje među mladima može biti ključno za dugoročnu stabilnost i prosperitet u regionu.

Ovo uverenje je potvrđeno rezultatima istraživanja, gde je 64% ispitanika izrazilo mišljenje da bi poboljšanje saradnje među mladima moglo doprineti procesu pomirenja u regionu, dok je veoma mali deo, svega 7%, izrazio suprotan stav.

Prema podacima istraživanja, gotovo trećina mladih ispitanika, tačnije 30%, izjavila je da su upoznati s inicijativama koje teže povezivanju mladih i studenata iz različitih etničkih zajednica na Kosovu. Ovo ukazuje na prisutnost određenog nivoa svesti i informisanosti među mladima o postojećim programima i aktivnostima usmerenim ka međuetničkoj saradnji i integraciji.

Međutim, značajan broj ispitanika, tačno 29%, izrazio je nesigurnost ili nedovoljno informacija o ovim inicijativama. Ova neodređenost sugerise na potrebu za unapređenjem dostupnosti informacija i komunikacije o programima koji promovišu međuetničku saradnju među mladima. Drugi isti procenat od 41% ispitanika odgovorio je negativno na ovo pitanje, što znači da nisu upoznati s inicijativama za povezivanje mladih iz različitih etničkih zajednica na Kosovu. Ovaj rezultat može ujedno ukazivati i na nedostatak vidljivosti takvih inicijativa ili ograničen pristup informacijama u određenim zajednicama.

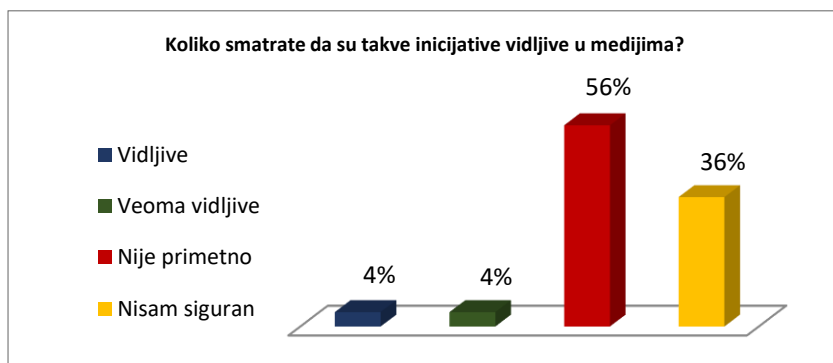
Ovi nalazi naglašavaju potrebu za daljim promovisanjem i jačanjem programa i inicijativa koje teže stvaranju prilika za interakciju i saradnju među mladima iz različitih etničkih grupa na Kosovu. Unapređenje dostupnosti informacija i podizanje svesti o važnosti međuetničke saradnje moglo bi značajno doprineti izgradnji mirnog društva na Kosovu.

Uz dalji naglasak na ovu temu, odgovori ispitanika na pitanje o poznavanju inicijativa koje pokušavaju povezati mlade i studente iz različitih etničkih zajednica na Kosovu pružaju korisne uvide o postojanju različitih programa i aktivnosti usmerenih ka ovoj svrsi. Važno je napomenuti da se ovo pitanje direktno nadovezuje na prethodno, gde je gotovo trećina ispitanika potvrdila da su upoznati s tim inicijativama.

Iz odgovora proizilazi da su mladi svesni različitih programa i seminara koji zahtevaju saradnju i rad u grupi, kao i drugih inicijativa kao što su Conflict Transformation Program, RCT, inicijative nevladinih organizacija, kampovi, obuke i treninzi, te programi Youth Initiative for Human Rights - Kosovo.

Ovaj širok spektar identifikovanih inicijativa svedoči o raznovrsnosti i aktivnosti usmerenih na promociju međuetničke tolerancije i saradnje među mladima na Kosovu. Neki od programa fokusiraju se na edukaciju i obuku mladih o transformaciji konflikata, dok drugi teže promovisanju aktivnog građanskog učešća i ljudskih prava.

Nadalje, saznanja o ovim inicijativama ukazuju na postojanje značajnih napora u zajednici za podsticanje interetničke saradnje među mladima. To može poslužiti kao osnova za dalje istraživanje o efikasnosti ovih programa i njihovom uticaju na izgradnju mira i pomirenje na Kosovu.

U današnjim savremenim tokovima, sve veći značaj medija kao javnog dobra ističe potrebu za razmatranjem medijske i informacijske pismenosti, posebno među mladima. Važno je shvatiti da ovi aspekti nisu samo odgovornost profesionalaca u medijima i njihovih vlasnika, već i doprinos zajedničkom dobru i društvenom napretku. Ova tema postaje još relevantnija u kontekstu novih medija i digitalnih tehnologija koje imaju dubok uticaj na mlade ljude.

U kontekstu analize inicijativa koje povezuju mlade, važno je istaći nivo njihove vidljivosti u medijima. Prema rezultatima istraživanja, samo 8% ispitanika smatra da su inicijative koje promovišu saradnju mladih vidljive u medijima. Ovo sugeriše da

postoji nedostatak prepoznavanja ovih inicijativa i nedovoljna medijska pokrivenost njihovih aktivnosti.

S druge strane, čak 56% ispitanika smatra da njihova vidljivost nije uopšte primetna u medijima. Ova visoka stopa neprimetnosti ukazuje na potrebu za jačim angažmanom u promociji inicijativa koje povezuju mlade među medijskim platformama. Nedostatak vidljivosti ovih inicijativa može ograničiti njihovu sposobnost da privuku pažnju mladih i podstaknu ih na učešće u programima saradnje i razmene.

U tom smislu, mladi se često suočavaju sa izazovom pronalaženja relevantnih informacija o inicijativama koje ih povezuju. Nedostatak medijske i informacijske pismenosti može otežati pravilno razumevanje i vrednovanje ovih inicijativa. Stoga je važno uložiti napore u edukaciju mladih o tome kako da kritički razmišljaju o informacijama koje dobijaju putem medija, kao i kako da pronađu pouzdane izvore informacija o inicijativama koje ih interesuju.

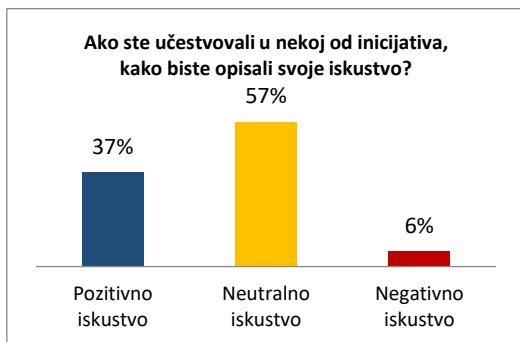
Prvo, izvesno je da organizatori inicijativa nisu dovoljno aktivni u promociji svojih programa. Moguće je da ne koriste adekvatne strategije marketinga i komunikacije kako bi informisali javnost o svojim aktivnostima. Nedostatak vidljivosti može biti posledica nedovoljne upotrebe društvenih medija, neadekvatnog planiranja medijskih kampanja ili nedostatka resursa za promociju.

Drugo, medijske platforme ne pridaju dovoljno pažnje inicijativama koje povezuju mlade. Ovo može biti rezultat nedostatka interesovanja medijskih kuća za ovu tematiku, ili prioritizacije drugih vesti i događaja. Nedostatak podrške medijskih platformi može otežati promociju inicijativa i ograničiti njihovu vidljivost među širom publikom.

Naposletku, nedostatak interesa javnosti za ove inicijative takođe može doprineti nedovoljnoj medijskoj pokrivenosti. Ako publika nije zainteresovana za teme koje se tiču međuetničke saradnje mladih, medijske kuće neće ulagati u izveštavanje o tim aktivnostima. Nedostatak interesovanja javnosti može, takođe, biti posledica nedovoljne edukacije o značaju međuetničke saradnje i nedostatka svesti o potrebama mladih za takvim programima.

Analiza odgovora na pitanje "Ako ste učestvovali u nekoj od inicijativa, kako biste opisali svoje iskustvo?" otkriva značajne uvide u percepciju mladih o tim inicijativama. Od ukupnog broja ispitanika koji su učestvovali, 57% njih izjavilo je da imaju neutralno iskustvo, dok je 37% izjavilo da imaju pozitivno iskustvo.

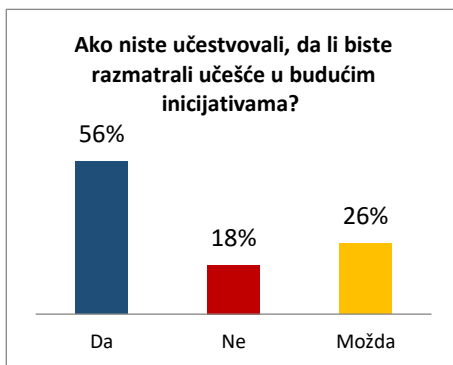

Neutralna iskustva ukazuju na to da su ispitanici imali ambivalentne ili prosečne doživljaje tokom učešća u inicijativama. Razlozi za ovakva iskustva mogu varirati, uključujući nedovoljnu angažovanost organizatora, nedostatak interesantnih aktivnosti ili nedovoljnu interakciju između učesnika.

Sa druge strane, pozitivna iskustva sugerišu da su ispitanici imali zadovoljavajuće ili inspirativne doživljaje tokom učešća u inicijativama u smislu sticanje novih veština, upoznavanje novih ljudi, razmenu ideja ili doprinos zajednici. Pozitivna iskustva mogu dodatno motivisati mlade da se angažuju u sličnim aktivnostima u budućnosti i promovišu pozitivan uticaj inicijativa koje povezuju mlade.

Nadovezujući se na prethodno pitanje, a analizirajući odgovore na pitanje "Ako niste učestvovali, da li biste razmatrali učešće u budućim inicijativama?" vidimo da 56% ispitanika pozitivno razmatra učešće u budućim inicijativama.

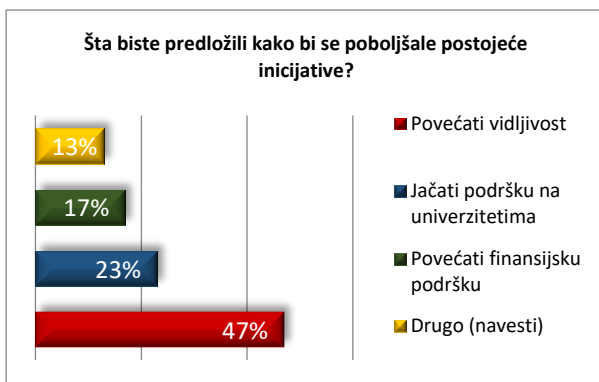

Ovo visoko pozitivno interesovanje ukazuje na potencijal za rast i razvoj inicijativa koje povezuju mlade u budućnosti. Ključno je osigurati da buduće inicijative budu dobro promovisane i prilagođene potrebama i interesovanjima mladih kako bi se održao ovaj pozitivan trend i podstakao njihov dalji angažman.

Ovi rezultati sugerišu da postoji prostor za unapređenje inicijativa kako bi se povećala stopa pozitivnih iskustava među učesnicima. Organizatori bi trebalo da obrate pažnju na faktore koji doprinose pozitivnim iskustvima, poput interaktivnih aktivnosti, podrške učesnicima i jasne komunikacije o ciljevima inicijativa. Takođe je važno raditi

na smanjenju neutralnih iskustava kroz bolje planiranje programa kako bi se osiguralo da inicijative ostvaruju svoj puni potencijal u motivisanju i osnaživanju mladih.

Analizirajući odgovore na pitanje o tome kako poboljšati postojeće inicijative, 47% ispitanika sugerira da bi povećanje vidljivosti inicijativa bilo ključno za poboljšanje situacije. To ukazuje na potrebu za jačanjem marketinških strategija i promocije kako bi se informacije o inicijativama što bolje prenele ciljnoj publici, čime bi se privuklo više učesnika i podrške.

Dodatno, 23% ispitanika ističe važnost jačanja podrške na univerzitetima. To može uključivati osnivanje klubova ili organizacija na univerzitetima posvećenih podršci inicijativama koje povezuju mlade, organizovanje

događaja, radionica ili predavanja na univerzitetskom nivou, ili integraciju tema međuetničke saradnje u postojeće kurikulume.

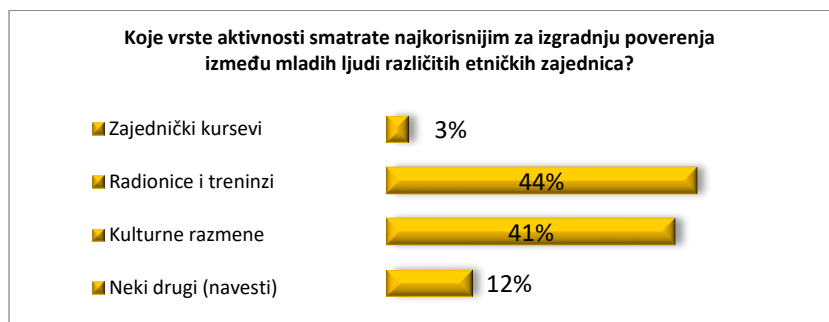
Finansijska podrška takođe se navodi kao važan faktor, s 17% ispitanika koji smatraju da bi povećanje finansijskih resursa moglo poboljšati postojeće inicijative. Na kraju, 13% ispitanika navodi "drugo" kao mogućnost za poboljšanje inicijativa. Ovo ukazuje na to da postoje različiti aspekti koji bi mogli biti razmatrani, poput unapređenja komunikacije s ciljnom grupom, proširenja mreže partnera i saradnika, ili razvoja novih programa koji bolje odgovaraju potrebama mladih.

UU kontekstu društvene podrške mladima, važno je razmatrati šire društvene faktore koji utiču na njihov životni put. Organizacija programa podrške koji su dostupni svima, bez obzira na socioekonomske ili druge razlike, može biti ključna za stvaranje jednakih mogućnosti za sve mlade ljude.

Podrška ideji o zajedničkim projektima i aktivnostima između studenata različitih etničkih zajednica može biti korak ka izgradnji integrativnog društva. S obzirom na to da je 72% mladih izrazilo podršku ovoj ideji, to ukazuje na spremnost da se premoste etničke razlike i da se zajedno rade na projektima koji doprinose razvoju svih mladih, bez obzira na njihovu etničku pripadnost. Ovo može doprineti

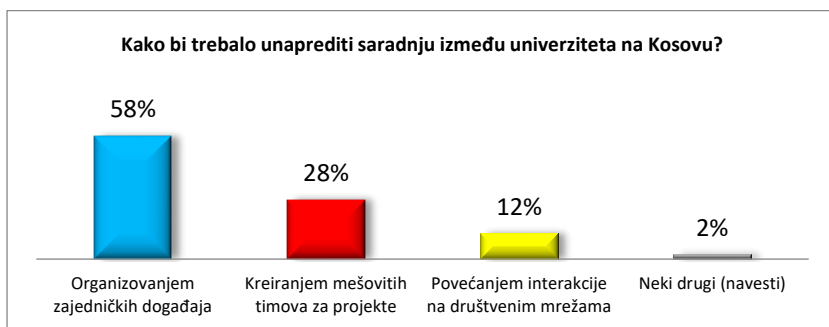
izgradnji boljeg razumevanja i povezanosti među različitim etničkim zajednicama i doprineti izgradnji mirnijeg i prosperitetnijeg društva.

Raznovrsne aktivnosti mogu biti od ključnog značaja za izgradnju poverenja između mladih ljudi različitih etničkih zajednica. Kulture razmene, koje su podržane sa 44% glasova, pružaju priliku mladima da dele svoje kulturno nasleđe, tradiciju i vrednosti, što može doprineti boljem razumevanju i poštovanju među njima. Radionice i treninzi takođe igraju važnu ulogu, a podržani su sa približnim procentom, 41%. Ove aktivnosti pružaju prostor za zajedničko učenje, saradnju i izgradnju veština, što može doprineti jačanju međusobnih veza i povećanju poverenja među mladima različitih etničkih grupa.

Iako manje zastupljeni sa 12%, zajednički kursevi takođe mogu biti korisni jer omogućavaju mladima da rade na zajedničkim ciljevima i interesima, što može doprineti boljem razumevanju i povezivanju među njima.

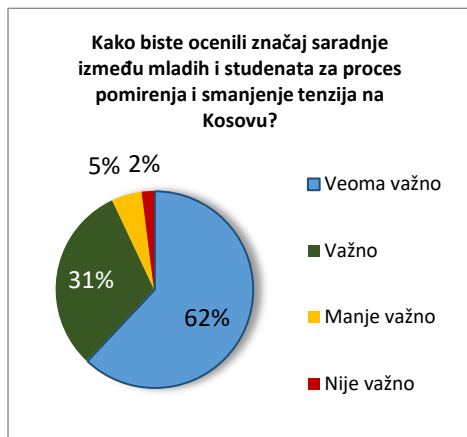
Ukupno gledano, kombinacija ovih aktivnosti uticaće na stvaranje univerzalnog okruženje koje promoviše međuetničko razumevanje, poverenje i saradnju među mladima.

Podrška ideji o zajedničkim projektima i aktivnostima između studenata različitih etničkih zajednica može biti korak ka stvaranju sveobuhvatnijeg društva. S obzirom na to da je 58% mladih podržalo ovu inicijativu, to ukazuje na spremnost da se prevaziđu etničke razlike i da se zajedno radi na projektima koji doprinose razvoju svih mladih, bez obzira na njihovu etničku pripadnost. Ovo može poslužiti kao temelj za unapređenje međuetničkog sklada i prosperiteta u društvu.

Pored toga, kreiranje mešoviten timova za projekte, podržano sa 28% glasova, može biti još jedan koristan korak u unapređenju saradnje. Ovakvi timovi omogućavaju studentima da rade zajedno na konkretnim projektima, što podstiče međusobno učenje, razumevanje i saradnju. Takođe, razvoj osnažujućih programa koji podstiču međuetničku saradnju i razmenu ideja među studentima i profesorima ključan je za stvaranje otvorenog i podržavajućeg okruženja. Ovi programi mogu uključivati različite

vidove akademske razmene, kao i zajedničke istraživačke projekte koji bi doprineli širenju znanja i razumevanju kompleksnosti međuetničkih odnosa na Kosovu.

Kroz promociju dijaloga i otvorenog komuniciranja između univerziteta na Kosovu, Beogradu i drugim institucijama, moguće je postići značajan napredak ka izgradnji međuetničkog razumevanja i saradnje. Ova otvorenost i spremnost na dijalog ključni su za prevazilaženje prepreka i izgradnju održivog mira i pomirenja na

Balkanu.

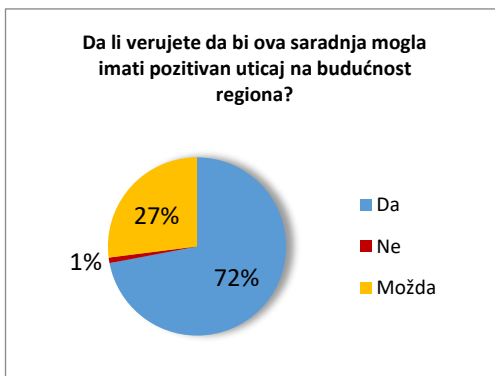
Razmatrajući ulogu saradnje među mladima i njen doprinos pomirenju među zajednicama na Kosovu, postaje evidentno da ona igra ključnu ulogu u smanjenju tenzija i jačanju međuetničke kohezije. Rezultati istraživanja pokazuju da većina ispitanika (oko 62%) ističe izuzetnu važnost ove saradnje, dok gotovo trećina naglašava da je ona od suštinskog značaja. Ovi podaci ukazuju na široku podršku ideji zajedničkih projekata i aktivnosti među mladima različitih etničkih grupa kao ključnom alatu za prevazilaženje etničkih razdora i izgradnju društva koje uključuje sve njegove članove. Kroz ovakvu saradnju, mladi mogu izgraditi poverenje, razumevanje i međusobno poštovanje, što je presudno za očuvanje mira i stabilnosti na Kosovu. Stoga je podrška ovakvim inicijativama i programima od izuzetne važnosti za dugoročnu izgradnju harmoničnijeg društva u regionu.

Nadovezujući se na prethodni odgovor, važno je istaći da podrška saradnji između mladih i studenata na Kosovu može imati značajan pozitivan uticaj na budućnost regiona iz nekoliko ključnih razloga. Prvo, visok procenat ispitanika (72%) koji veruje u pozitivan uticaj ove saradnje ukazuje na široko rasprostranjeno uverenje u potencijal takvih inicijativa. Ovo nije samo optimističan znak za

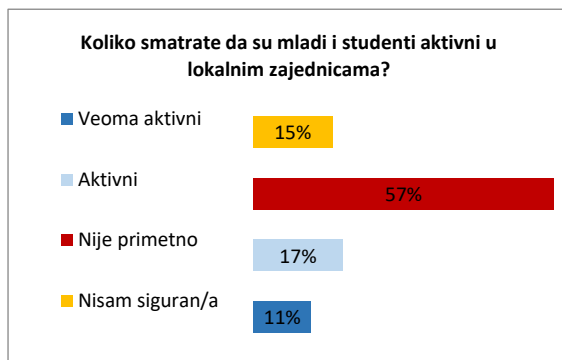
sadašnjost već i za budućnost, jer sugeriše da postoji kritična masa mladih ljudi spremnih da se angažuje u aktivnostima koje promovišu zajedništvo, razumevanje i saradnju između različitih etničkih grupa.

Dalje, saradnja među mladima može poslužiti kao snažan oslonac za izgradnju održivog mira i stabilnosti. Kroz zajedničke projekte i aktivnosti, mladi ljudi mogu naučiti da razumeju i poštuju različite perspektive, prevazilaze predrasude i grade poverenje među sobom. Ovakav proces nije samo koristan za pojedinačne mlade ljude već i za celokupno društvo, jer doprinosi stvaranju univerzalnog, tolerantnijeg i stabilnijeg društva.

Takođe, podrška saradnji između mladih može imati dugoročne koristi za region jer stvara osnove za razvoj novih lidera i kreatora promena. Mladi ljudi koji su uključeni u ove inicijative stiču veštine komunikacije, timskog rada, pregovaranja i rešavanja konflikata, koje su od ključnog značaja za izgradnju mira i prosperiteta u budućnosti. Osim toga, ova saradnja može podstaći mlade ljude da se aktivnije uključe u javni život, politiku i društvene procese, što može dovesti do stvaranja produktivnijih političkih i društvenih institucija.

Ukratko, podržavanje saradnje između mladih i studenata na Kosovu nije samo moralna obaveza već i strateška investicija u budućnost regiona. Kroz zajedničke napore mladih ljudi različitih etničkih grupa, moguće je izgraditi društvo koje je otvorenije i otpornije na konflikte, što je ključno za dugoročnu stabilnost i prosperitet.

Prema rezultatima ankete, čak 57% ispitanika izražava stav da mladi i studenti nisu primetno aktivni u lokalnim zajednicama. Ovaj rezultat ukazuje na potencijalni nedostatak angažovanosti mladih u lokalnim inicijativama i aktivnostima koje doprinose razvoju zajednice. Postoji

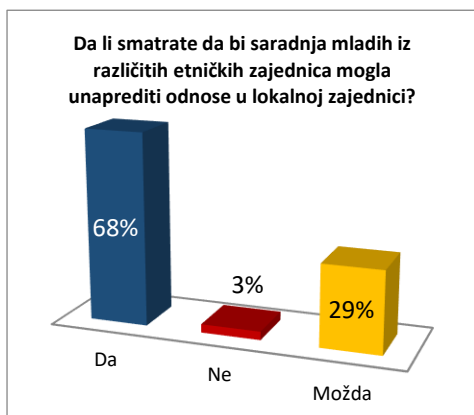
nekoliko razloga za ovakav stav.

U prilog tome govori i kvantitativni deo istraživanja, gde su naši sagovornici takođe istakli da je evidentan nedostatak prilika za aktivno učešće mladih u različim inicijativama, što može biti jedan od ključnih faktora. Mladi nemaju dovoljno mogućnosti ili resursa da se uključe u lokalne projekte ili aktivnosti. Ovo je direktna posledica nedostatka podrške lokalnih ali i centralnih vlasti koje bi trebalo da pruže platforme i resurse za mlade ljude da izraze svoje ideje i doprinesu zajednici.

Drugo, nedostatak motivacije ili interesovanja takođe može biti jedan od faktor. Mladi ljudi mogu biti nezainteresovani za lokalne inicijative zbog nedostatka vidljivosti rezultata ili nedovoljne informisanosti o tome kako njihov doprinos može uticati na lokalnu zajednicu. Ovo može rezultirati pasivnošću i nedostatkom inicijative za učešće u lokalnim projektima.

Takođe, nedostatak informisanosti o postojećim mogućnostima za angažovanje jeste jedan od problema. Mladi ljudi nisu svesni organizacija ili programa koji podržavaju njihovo aktivno učešće u lokalnoj zajednici. Nedostatak komunikacije i promocije ovih inicijativa može dovesti do nedovoljne participacije mladih.

Ovi rezultati ukazuju na potrebu za jačanjem podrške mladima i studentima u lokalnim zajednicama. Lokalne vlasti, organizacije civilnog društva i obrazovne institucije treba da prepoznaju važnost aktivnog učešća mladih i pruže im adekvatne resurse, prilike i

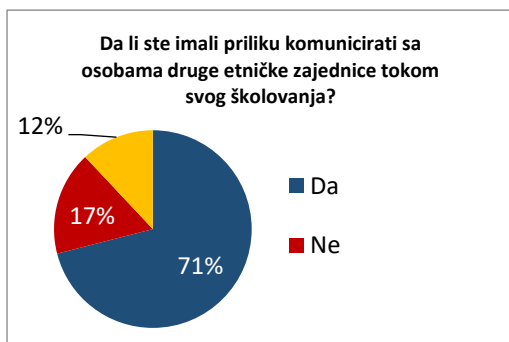

podršku kako bi se njihov glas i doprinos bolje čuli i videli. Ovakve inicijative mogu poboljšati angažovanost mladih i doprineti razvoju održivih lokalnih zajednica.

Prema rezultatima ankete, većina ispitanika, tačnije 68%, izrazilo je uverenje da bi saradnja mladih iz različitih etničkih zajednica mogla unaprediti odnose u lokalnoj zajednici. Ovaj podatak ukazuje na široko rasprostranjeno uverenje da inkluzivna saradnja među mladima različitih etničkih grupa može

pozitivno uticati na izgradnju boljih međuetničkih odnosa na lokalnom nivou.

Ovakav stav jeste posledica svesti o važnosti raznolikosti i pravičnosti u društvu, kao i prepoznavanja potencijala mladih ljudi da premoste etničke podele kroz zajedničke aktivnosti i projekte. Saradnja mladih iz različitih etničkih zajednica može doprineti izgradnji poverenja, razumevanju i solidarnosti među različitim grupama, što je ključno za jačanje veza među pojedincima. Aktivnosti koje promovišu međuetničku saradnju, poput zajedničkih inicijativa, obrazovnih programa ili kulturnih događaja, mogu biti ključne za jačanje međusobnog razumevanja i izgradnju pozitivnih odnosa u lokalnoj zajednici.

Kvalitativni deo istraživanja podržava ove kvantitativne rezultate, pokazujući da ispitanici prepoznaju važnost saradnje među mladima različitih etničkih grupa u stvaranju integrativnog društva. Ovo dodatno potvrđuje značaj i širu podršku ideji konzistentne saradnje među mladima u lokalnoj zajednici.

Raznovrsnost učesnika, gde je većina, odnosno čak 71% imala iskustvo komunikacije sa osobama drugih etničkih zajednica tokom školovanja, ukazuje na važan aspekt međuetničke interakcije među mladima na Kosovu. Ovaj podatak je ohrabrujući jer

pokazuje da većina mladih ima priliku za dijalog i aktivnosti sa svojim vršnjacima iz različitih etničkih grupa. Ovakva međuetnička komunikacija može pozitivno uticati na smanjenje stereotipa, izgradnju poverenja i prevazilaženje predrasuda među mladima različitih etničkih identiteta. Kroz ove interakcije, mladi mogu razviti dublje razumevanje jedni o drugima, što može doprineti jačanju povezanosti i saradnje u budućnosti.

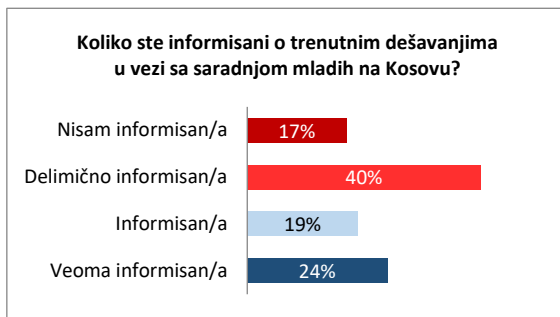
Međutim, iako je većina mladih imala priliku za međuetničku komunikaciju tokom školovanja, važno je nastaviti rad na unapređenju ove interakcije. Potrebno je stvarati obrazovno okruženje koje podržava raznovrsnost i dijalog

među mladima. Takođe, treba obezbediti podršku i resurse za programe i inicijative koje promovišu međuetničku interakciju i razumevanje. Samo kroz kontinuirane napore na ovom polju možemo izgraditi društvo u kojem su međuetnički odnosi pozitivni i integrativni.

Nadovezujući se na prethodno pitanje, upitani kako ocenjuju iskustvo komunikacije sa osobama drugih etničkih zajednica, ispitanici su istakli da je ono, bez obzira na kulturnu, versku ili ideološku pripadnost sagovornika, bilo veoma pozitivno. Opisali su ga kao prijatno iskustvo koje im je donelo interesantne spoznaje i nova saznanja. Istakli su da je ova vrsta interakcije važna za razumevanje i poštovanje različitosti među ljudima. Smatraju da je otvorenost za komunikaciju s osobama drugačijeg etničkog porekla ključna za izgradnju harmoničnih međuljudskih odnosa i očuvanje mira u zajednici.

Pored prethodno navedenih rezultata, ovo istraživanja nam je pokazalo da postoji i značajan broj mladih koji se osećaju delimično informisanim ili čak potpuno neinformisanim o trenutnim dešavanjima u vezi sa saradnjom mladih na Kosovu, te je važno razmotriti i implikacije ovih nalaza.

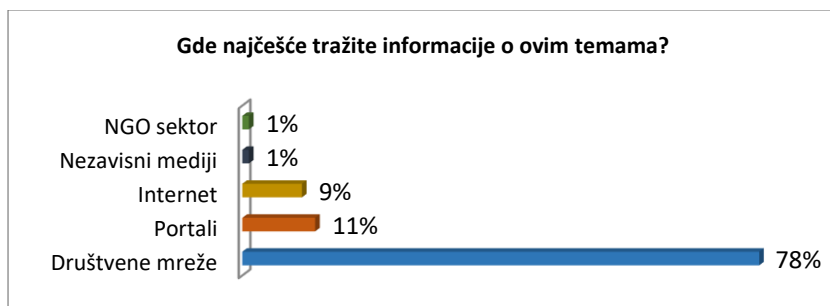
Nedostatak informisanosti može ograničiti potencijal mladih da se aktivno uključe u procese saradnje i izgradnje međuetničkih odnosa. To može doprineti nedovoljnom angažovanju mladih u inicijativama koje promovišu međuetničku saradnju i doprinose izgradnji održivog mira na Kosovu. Osim toga, nedostatak informacija može otežati

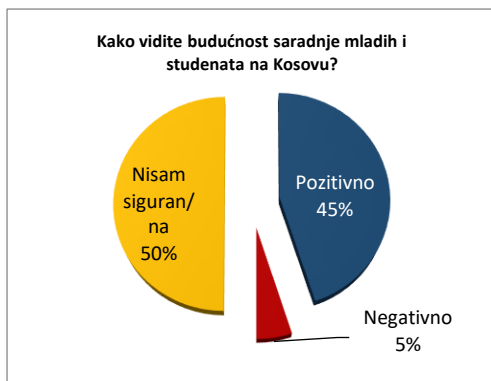
mladima da prepoznaju prilike za lični i profesionalni razvoj kroz učešće u projektima i aktivnostima koji promovišu saradnju među mladima različitih zajednica.

Stoga, neophodno je preduzeti konkretne korake kako bi se poboljšala informisanost mladih o ovim temama. To može uključivati razvoj edukativnih programa i resursa koji su prilagođeni potrebama mladih i koji pružaju relevantne informacije o aktuelnim projektima, programima i događajima koji se odvijaju na Kosovu. Takođe, važno je osmisliti efikasne kanale komunikacije, kao što su društvene mreže, veb stranice i lokalni mediji, kako bi se mladima omogućio lakši pristup informacijama i podstaklo njihovo aktivno učešće u inicijativama saradnje.

Osim toga, važno je kontinuirano evaluirati efekte ovih napora kako bi se osiguralo da su aktivnosti informisanja mladih efikasne i relevantne. Kroz sve ove napore, može se stvoriti okruženje u kojem mladi imaju pristup potrebnim informacijama i podsticajima kako bi se aktivno angažovali u procesima saradnje i doprineli izgradnji održivih međuetničkih odnosa na Kosovu. S tim u vezi, prema nalazima istraživanja, čak 40% mladih se oseća delimično informisano, dok 17% izjavljuje da uopšte nije informisano o trenutnim dešavanjima.

Odgovarajući na pitanje gde najčešće traže i nalaze odgovore na aktuelne inicijative koje se tiču mladih, ispitanici su odgovarali različito. Međutim, evidentno je da je veći deo ispitanika, čak 78%, izjavio da najčešće traži informacije o ovim temama na društvenim mrežama. Ovo ukazuje na značaj prisustva informacija o saradnji mladih na Kosovu na platformama kao što su Facebook, Instagram, Twitter i slično. Društvene mreže omogućavaju brz i lak pristup informacijama, kao i mogućnost interakcije i deljenja sa drugim korisnicima, što može doprineti širenju svesti i angažovanju mladih u aktivnostima vezanim za saradnju i međuetničke odnose. Ovaj trend pokazuje sve veću važnost digitalnih kanala komunikacije u procesu informisanja i mobilizacije mladih u društvenim i političkim aktivnostima.

Budućnost saradnje mladih i studenata na Kosovu nosi sa sobom složene izazove i prilike za napredak. Prema istraživanju, gotovo polovina ispitanika, oko 50%, izražava nesigurnost u vezi sa budućnošću saradnje mladih i studenata na Kosovu. Ovo sugeriše da postoji potreba za dubljim sagledavanjem trenutnih okolnosti i mogućnosti koje se pružaju.

Međuetnička saradnja predstavlja ključni faktor u ovom kontekstu. Istraživanje pokazuje da mladi i studenti na Kosovu pokazuju volju da zajedno razmotre probleme s kojima se suočavaju, iako su takvi primeri uglavnom prisutni među aktivistima. Ipak, postoji jasan potencijal za proširenje ovakvih inicijativa na širu populaciju, što bi doprinelo jačanju međuetničke saradnje i razumevanja.

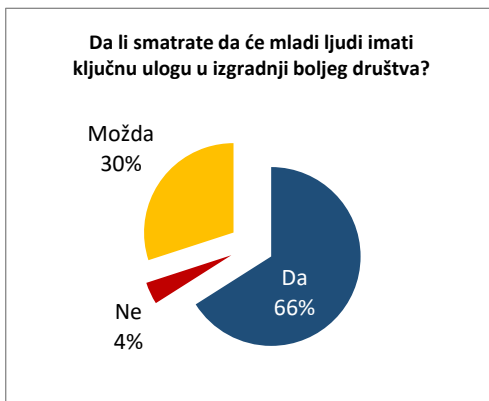
Obrazovanje je još jedno ključno pitanje. Mladi se suočavaju s izazovima u vezi sa pristupom obrazovanju, napuštanjem škole i pitanjem korisnosti visokog obrazovanja za zapošljavanje. Ovo zahteva sistemske promene i podršku kako bi se osigurala pravedna prilika za obrazovanje i profesionalni razvoj mladih na Kosovu.

Migracija je takođe bitan faktor koji treba uzeti u obzir. Ispitanici razmatraju mogućnost migracije u naredne tri godine, pri čemu razlozi za emigraciju variraju. Ovo ukazuje na potrebu za stvaranjem stimulativnijeg okruženja za mlade kako bi se zadržali i privukli talenti i resursi na Kosovu.

Ključno je podržati inicijative koje promovišu dijalog, razumevanje i zajedničku izgradnju. Kroz aktivizam i angažman mladih, mogu se stvoriti pozitivne promene i unaprediti budućnost Kosova.

Prema istraživanju, oko 66% ispitanika izrazilo je pozitivno mišljenje o ulozi mladih u izgradnji boljeg društva. To ukazuje na široko prihvatanje ideje da mladi imaju ključnu ulogu u oblikovanju budućnosti. Ovaj stav podržan je činjenicom da mladi predstavljaju nosioce pozitivnih promena i nositelje budućih inovacija. Oni su prepoznati kao aktivisti za društvene promene i budući vođe koji će voditi društvo ka napretku. Ova podrška mladima u izgradnji boljeg društva oslikava optimizam i veru u njihovu sposobnost da unaprede zajednicu i stvore održivu budućnost.

Dodatno, važno je istaći da ovaj pozitivan stav može biti pokretačka snaga za mlade, inspirišući ih da se angažuju u različitim aktivnostima za društvene promene. Podrška starijih generacija i institucija takođe igra ključnu ulogu u ohrabivanju mladih da preuzmu aktivnu ulogu u društvu. Osim toga, mladi se sve više osnažuju kroz obrazovanje, volontiranje i aktivizam, što im omogućava da razviju veštine potrebne za konstruktivno doprinošenje društvenim promenama.

ZAKLJUČAK

Na osnovu temeljne analize istraživanja o mladima na Kosovu, očigledno je da se mladi ljudi suočavaju s raznolikim i duboko ukorenjenim izazovima koji značajno utiču na različite aspekte njihovih života. Iako su neka unapređenja uočena u odnosu na prethodne godine, većina ključnih problema ostaje nerešena, a neki su čak postali složeniji.

Nedostatak mogućnosti zapošljavanja, loša ekonomska situacija, korupcija i nepotizam i dalje su glavni izazovi s kojima se mladi suočavaju na Kosovu. Ova situacija stvara atmosferu neizvesnosti i pesimizma u pogledu budućnosti među mladima. Posebno je zabrinjavajuće što se ovi problemi čine sve ozbiljnijim, dok nedostatak perspektive za zaposlenje i dalje ostaje dominantan motiv za razmišljanje o emigraciji.³

Pored ekonomskih poteškoća, mladi se suočavaju i s mnogim izazovima u međuetničkim odnosima. Mnogi mladi doživljavaju te odnose kao napete, a problemi proizlaze uglavnom iz sećanja na prošle sukobe i uticaja starijih generacija. Ipak, primećeno je neko poboljšanje u percepciji odnosa u poređenju s prethodnim godinama, što ukazuje na potencijal za napredak u ovoj oblasti.

Značajno je naglasiti i zabrinutost zbog problema mentalnog zdravlja među mladima, kao i nedostatak finansijske podrške za dalje obrazovanje. Aktuelna politička situacija na Kosovu dodatno komplikuje stvari, stvarajući atmosferu nesigurnosti i nepredvidljivosti.

Neposredni i dugoročni uticaj političke nestabilnosti treba pažljivo razmotriti, jer može probuditi postojeće podele u društvu i izazvati nove konflikte. Zbog toga je neophodno da politički lideri preuzmu odgovornost i rade na izgradnji otvorenog društva koje pruža jednake prilike za sve mlade ljude na Kosovu.

U celini, rezultati istraživanja ukazuju na potrebu za sveobuhvatnim pristupom u rešavanju problema mladih na Kosovu. Politika bi trebalo da se fokusira na jačanje ekonomije, suzbijanje korupcije i promociju međuetničkog dijaloga kako bi se stvorili bolji uslovi za mlade i omogućila održiva budućnost Kosova. Ovo zahteva dugoročan angažman svih relevantnih aktera, uz podršku međunarodne zajednice.

³<https://www.unicef.org/kosovoprogramme/media/4011/file/Godi%C5%A1nj%20Izve%C5%A1taj%202022.pdf>

PREPORUKE

U svetlu analize izazova i potreba mladih na Kosovu, istaknute su ključne preporuke koje bi trebalo da služe kao osnova za formiranje sveobuhvatnog pristupa u rešavanju njihovih problema i stvaranju boljih perspektiva za budućnost. Ove preporuke proizlaze iz detaljne analize trenutne situacije i oslikavaju potrebu za koordinisanim delovanjem svih relevantnih aktera kako bi se unapredili uslovi i prilike za mlade ljude. S obzirom na višestruke izazove sa kojima se suočavaju mladi, ove preporuke nude konkretne smernice za političke, institucionalne i društvene intervencije koje bi trebalo da doprinesu izgradnji održive i opsežne budućnosti za mlade na Kosovu.

- ❖ Promovisati ekonomski razvoj i borbu protiv korupcije i nepotizma kako bi se stvorile prilike za zapošljavanje mladih.
- ❖ Pružiti finansijsku podršku mladima u njihovom obrazovanju i karijernom napretku.
- ❖ Unaprediti kvalitet obrazovnih programa i podržati stručno obrazovanje i obuku mladih.
- ❖ Podsticati zajedničke aktivnosti i događaje među mladima različitog etničkog porekla radi stvaranja svestranog društva.
- ❖ Pružiti podršku međunarodnih aktera kroz savete, stručnost i organizaciju omladinskih aktivnosti koje promovišu međuetničku saradnju.
- ❖ Uspostaviti mehanizme saradnje između univerziteta radi podsticanja razmene znanja i ideja među mladima.
- ❖ Angažovati sve relevantne aktore, uključujući vladu, obrazovne institucije, nevladine organizacije i međunarodnu zajednicu, kako bi se osigurala podrška mladima i omogućio njihov puni potencijal.
- ❖ Omogućiti mladima učešće u donošenju odluka i aktivnostima koje ih direktno pogađaju kako bi se osnažili kao aktivni građani.
- ❖ Organizovati konferencije, radionice i simpozijume na kojima bi mladi mogli da razgovaraju o aktuelnim pitanjima i pronađu rešenja za zajedničke izazove.
- ❖ Podsticati učenje jezika i kulturnu raznolikost među mladima radi jačanja komunikacije i međusobnog razumevanja.
- ❖ Uspostaviti program razmene studenata između univerziteta radi promocije međunarodne saradnje i razumevanja.
- ❖ Podržati programe obuke i mentorstva za mlade kako bi se razvile veštine potrebne za uspeh na tržištu rada.

- ❖ Razviti strategije za podršku mladima u procesu legalne i cirkularne migracije radi poboljšanja njihovih životnih prilika.
- ❖ Ohrabriti mlade da se angažuju u aktivnostima civilnog društva i političkom životu radi promovisanja njihovih interesa i vrednosti.
- ❖ Izgraditi partnerstva između univerziteta, lokalnih vlasti i drugih relevantnih aktera radi stvaranja održivih programa podrške mladima.
- ❖ Uspostaviti mehanizme za prekograničnu saradnju i zajedničke projekte mladih sa susednim zemljama radi razmene iskustava i jačanja regionalne stabilnosti.
- ❖ Promovisati celovito obrazovanje koje uzima u obzir različite potrebe i sposobnosti mladih, uključujući one sa invaliditetom.
- ❖ Podržati programe mentorstva i profesionalne orijentacije kako bi se mladima pružile smernice i podrška u izboru karijere.
- ❖ Razviti programe podrške za mlade žene kako bi se prevazišle rodne nejednakosti i osnažila uloga žena u društvu i ekonomiji.
- ❖ Sprovesti efikasne kampanje za podizanje svesti o važnosti mentalnog zdravlja i pružiti pristupačne usluge savetovanja i

